

AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIY JURNALI

ISSN: 2181-3469

WWW.SCIENCEBOX.UZ

NEVROLOGIK KASALLIKLARNI AN'ANAVIY TIBBIYOTDA DAVOLASH VA UNING SAMARALARI

Ahmedova Durdona Shakirovna

*Reabilitologiya, jismoniy tarbiya va xalq tabobati kafedrası Katta
o'qituvchisi*

Raimberdiyev Elzod Dilshod o'g'li,

Yo'ldosheva E'zoza Zohir qizi

TTA talaba(bakalavr)

Annotatsiya. An'anaviy tibbiyot muqobil tibbiyotning bir qismi bo'lib, avloddan avlodga o'tadigan kasalliklar, davolash usullari va vositalari to'g'risidagi bilimlarni o'z ichiga oladi..Ushbu maqolada an'anaviy tibbiyotda nevrologik kasalliklarni davolashning dolzarb usullari, jumladan diagnostika, dori terapiyasi, fiziologik terapiyasi va jarrohlik muhokama qilinadi. Bemorlar va ularning oilalari uchun ushbu kasalliklarning oqibatlari, shuningdek, hayot sifatini yaxshilash va reabilitatsiya qilishning mumkin bo'lgan usullariga alohida e'tibor qaratiladi.

Kalit so'zlar: davolash, oqibatlari, nevrologik kasalliklar, an'anaviy tibbiyot.

KIRISH : Jahon sog'liqni saqlash tashkilotining rasmiy ma'lumotlariga ko'ra, sayyoramizdagi har oltinchi odam nevrologik kasalliklardan aziyat chekadi. Umuman olganda, dunyoda 7 milliarddan ortiq nevrologik bemorlar mavjud. Bu kasalliklar har qanday yoshdagi, millati, ta'lim darajasi va daromadi bo'lgan odamlarga ta'sir qiladi.Statistik ma'lumotlarga ko'ra mamlakatimizda ham har uchinchi odamda ma'lum bir nevrologik kasallikdan aziyat chekadi. Qadim zamonlardan beri insoniyat kasalliklarni tezda davolash usullarini izlaydi. Bugungi kunda qo'llaniladigan usullarning uchta asosiy guruhi mavjud: zamonaviy, an'anaviy va noan'anaviy. Ushbu tadqiqot ham aynan ,an'anaviy tibbiyotda nevrologik kasalliklarni davolashning dolzarb usullari, jumladan diagnostika, dori terapiyasi, fiziologik terapiyasi va jarrohlik muhokama qilinadi.

MAVZU YUZASIDAN ADABIYOTLAR TAHLILI:

An'anaviy tibbiyot : An'anaviy tibbiyot muqobil tibbiyotning bir qismi bo'lib, avloddan avlodga o'tadigan kasalliklar, davolash usullari va vositalari to'g'risidagi bilimlarni o'z ichiga oladi.

Xalq tabobati atamasi milliy an'analarga qarab ikki xil ma'noda qo'llaniladi:

1. Turli xalqlar orasida uzoq vaqt davomida qo'llanilgan tibbiyot "an'anaviy tibbiyot" atamasi bilan sinonimdir.
2. Atamalarning sinonimi sifatida: an'anaviy tibbiyot, klassik tibbiyot, rasmiy tibbiyot – ilmiy asoslangan, amaliy tibbiyot nomi, unga "noan'anaviy" (muqobil) tibbiyot deb ataladigan narsadan farqli ravishda berilgan.

Xalq (an'anaviy) tabobati kasalliklarni davolashning qadimiy, vaqt sinovidan o'tgan usullarini o'z ichiga oladi. Odamlar ko'p asrlar davomida shifo topish uchun ularga murojaat qilishgan. O'tlar va

dorivor o‘simliklar bilan davolash asosan ulardan infuziyalar va damlamalar tayyorlanadi; Davolash uchun giyohlardan tashqari, ibodatlar va fiziologik harakatlar qo‘llaniladi.

“O‘zbekiston Respublikasi fuqarolarning sog‘lig‘ini muhofaza qilish asoslari to‘g‘risida” 2002 yil 1-apreldagi 683-sonli qonunining “An’anaviy tibbiyot” 50-moddasiga muvofiq

1. An’anaviy tabobat xalq tajribasida o‘rnatilgan, sog‘likni baholash va tiklashda bilim, ko‘nikma va amaliy ko‘nikmalardan foydalanishga asoslangan davolash usullaridir. An’anaviy tibbiyot okklyuziv-sehrli xarakterdagi xizmatlarni ko‘rsatishni, shuningdek, diniy marosimlarni bajarishni o‘z ichiga olmaydi.
2. An’anaviy tibbiyot bilan shug‘ullanish huquqi O‘zbekiston Respublikasi ta‘sis etuvchi subyektining ijro etuvchi organi tomonidan sog‘liqni saqlash sohasida berilgan ruxsatnoma olgan fuqaroga ega.
3. Xalq tabobati bilan shug‘ullanish uchun ruxsatnoma berish to‘g‘risidagi qaror fuqaroning arizasiga ko‘ra va tibbiyot xodimi nodavlat notijorat tashkilotining yoki fuqaroning arizasiga ko‘ra qabul qilinadi. Tibbiy tashkilot. Ruxsatnoma ijro etuvchi organi bunday ruxsatnomani bergan O‘zbekiston Respublikasi subyektini hududida xalq tabobati bilan shug‘ullanish huquqini beradi.
4. Ruxsatnoma olgan shaxs ta‘sis O‘zbekiston Respublikasi subyektining ijro etuvchi hokimiyati tomonidan belgilangan tartibda an’anaviy tibbiyot bilan shug‘ullanadi.
5. Fuqaroning an’anaviy tibbiyot bilan shug‘ullanish uchun ruxsatnomasidan mahrum qilish Rossiya Federatsiyasining ta‘sis subyektining bunday ruxsatnomani bergan ijro etuvchi organining qarori bilan amalga oshiriladi va sudga shikoyat qilinishi mumkin.
6. Xalq tabobati fuqarolarga bepul tibbiy yordam ko‘rsatishning davlat kafolatlari dasturiga kiritilmagan.
7. An’anaviy tibbiyotning noqonuniy amaliyoti, shuningdek xalq tabobati bilan shug‘ullanayotganda fuqarolarning hayoti yoki sog‘lig‘iga zarar yetkazish davlat qonunchiligiga muvofiq javobgarlikka sabab bo‘ladi[1].

An’anaviy tibbiyotining tarixi ming yillarga borib taqaladi. Bu vaqt ichida shifokorlar turli xil tibbiy amaliyotlar asos bo‘ladigan kontseptsiyalarni ishlab chiqdilar, katta tajriba to‘pladilar va ta‘sirchan natijalarga erishdilar.

Hozirgi kunda an’anaviy tabobati yutuqlari bilan o‘zni namoyon etgan Xitoy jahon tibbiyot faniga integratsiya qilinmoqda, Xitoy tibbiyotining o‘zi esa o‘zining milliy o‘ziga xosligini va xitoylik shifokorlarning oldingi avlodlarining bebaho tajribasini saqlab qolgan holda, o‘zining rivojlanishi uchun zarur bo‘lgan hamma narsani jahon tibbiyoti yutuqlaridan oladi.

Xitoy Xalq Respublikasida keng ko‘lamli ilmiy-tadqiqot ishlari olib borilmoqda, zamonaviy tibbiyot muassasalari barpo etilmoqda, tibbiyot kadrlarini tayyorlash tizimi takomillashtirilmoqda. Hozirgi vaqtda Xitoyda an’anaviy xitoy tibbiyoti bilan shug‘ullanish uchun faqat maxsus kasbiy ta‘lim olgan va yetarli malakaga ega bo‘lgan odamlarga ruxsat beriladi[2].

Nevrologik kasalliklarda turkiy xalqlar tabobati

1.	O‘simliklarni davolash usullari: An’anaviy tabobatida asosan xalqimiz Ibn Sino ta‘limotiga suyanadi unga ko‘ra nevrologik kasalliklarni davolashda ba‘zi o‘tlar va giyohlardan foydalanishni targ‘ib qilgan. Misol uchun, u bosh og‘rig‘i va epilepsiya uchun za‘faron, uyqusizlik va asab kasalliklari uchun valerianat ildizi kabi dorilarni taklif qilinadi.
2.	Nevrologik kasalliklarda oziqlanishni o‘zgartirish masalasi an’anaviy tibbiyot alohida

	ahamiyatga ega bo'lib ,umumiy salomatlikni, jumladan, nevrologik farovonlikni saqlashda parhezning muhimligiga alohida e'tibor beriladi. Jumladan bu turdagi bemorlarga kofein va alkogol kabi stimulyatorlarni ortiqcha iste'mol qilmaslik bilan birga meva, sabzavot va to'liq donlarga boy muvozanatli ovqatlanishni tavsiya qildi.
3.	Hayot tarzini o'zgartirish: An'anaviy tibbiyotda nevrologik salomatlikda turmush tarzi omillarining ahamiyatiga ishoniladi. U nevrologik funksiyani qo'llab-quvvatlash uchun muntazam jismoniy mashqlar, yetarli dam olish va stressni boshqarish usullarini tavsiya qilinadi.
4.	Yaxlit yondashuvlar: An'anaviy tibbiyotga yaxlit yondashuviga mos ravishda tana va aqlning o'zaro bog'liqligini ta'kidlagan. U psixologik omillarning nevrologik salomatlikka ta'sirini tan oldi va ruhiy farovonlikni oshirish uchun musiqa terapiyasi va dam olish usullari kabi terapiyani tavsiya qildi.

1-jadval: Nevrologik kasalliklarda turkiy xalqlar tabobati

An'anaviy tibbiyot o'z davri uchun yangilik bo'lgan bo'lsa-da, shuni ta'kidlash kerakki, o'sha paytdan boshlab zamonaviy tibbiyot bilimlari sezilarli darajada rivojlandi. Biroq, xalq davolanishiga ehtiyotkorlik va shubha bilan yondashish kerak. Ba'zilarida ularning samaradorligini tasdiqlovchi anekdot dalillari bo'lishi mumkin bo'lsa-da, ko'plarida qat'iy ilmiy tasdiqlash yo'q. Bundan tashqari, ba'zi vositalar potensial xavfga ega bo'lishi yoki an'anaviy davolash usullari bilan o'zaro ta'sir qilishi mumkin. Shuning uchun, ayniqsa, jiddiy nevrologik kasalliklar uchun har qanday xalq davolanish usullarini sinab ko'rishdan oldin, shifokor bilan maslahatlashish juda muhimdir. Nevrologik kasalliklar uchun xalq davolanishining samaradorligi va xavfsizligi bo'yicha tadqiqotlar davom etmoqda va ba'zi an'anaviy amaliyotlar oxir-oqibat jiddiy ilmiy tadqiqotlar orqali asosiy tibbiyotga yo'l topishi mumkin. Ungacha, dalillarga asoslangan davolash usullariga tayanish va malakali tibbiy yordam ko'rsatuvchi provayderlar bilan maslahatlashish muhimdir.

METODOLOGIYA: Tadqiqotda-An'anaviy tibbiyotda nevrologik kasalliklarni davolash yuzasidan klinik sinovlar, dori terapiyasi,o'rganildi shuningdek mavzu yuzasidan barcha elektron yozma shakldagi manbalar tahlil qilindi.Samaradorlikni baholashda zamonaviy tibbiyot diagnostika usullaridan shuningdek bemorlar bilan olib borilgan suxbatlar asosida baholandi.

NATIJA VA MUHOKAMA:

An'anaviy tibbiyotda nevrologik kasalliklarni davolashda qo'llaniladigan giyohlar va ularning samaradorligi.

1.Valerian preparatlari vale-potriatlar (epoksi, iridoidlar) va sesquiterpen birikmalarining kombinatsiyasi tufayli Markaziy asab tizimining qo'zg'aluvchanligini pasaytiradi va korteksdagi inkubatsion jarayonlarini kuchaytiradi. Choi Thesop (1987) o'simlikning miya yarim korteksiga tushkun ta'sirini borneol bilan bog'ladi. B. Arnal-Shnebell (2004) fikriga ko'ra valerian preparatlarida neyrotransmitter rolini valerian kislotalari o'ynaydi. Izo-valerian kislotasi asab impulslarining miya yarim korteksidan subkorteksiga o'tishini o'zgartiradi, shu bilan birga aminazin kabi gipotalamusga ta'sir qiluvchi hissiy reaksiyalarni kamaytiradi. Valerian efir moyi farmakologik xususiyatlari bo'yicha strixninga yaqin bo'lgan brutsin alkaloidining ta'sirini susaytiradi; kofein tufayli qo'zg'alishni kamaytiradi, uyqu tabletkalarining ta'sirini uzaytiradi, medulla oblongata va o'rta miyaga ingibitiv ta'sir ko'rsatadi, kortikal jarayonlarning funksional harakatchanligini oshiradi. Valerian preparatlari fiziologik uyquga yordam beradi, Markaziy asab tizimida tiklanish jarayonlarini yaxshilaydi, ichki organlardan patologik impulslarning o'tishiga to'sqinlik qiladi Tinchlantiruvchi ta'sirni ta'minlaydigan ona sutining asosiy faol moddasi flavonol glikozidlari (rutin, quinquelosid). Ular Markaziy asab tizimini valeriandan 2-3 baravar kuchliroq ingibe qiladilar. Passiflora ekstraktining sedativ ta'siri maltol va b-karbolinlarning ta'siriga bog'liq. Sinyuxa preparatlarining tinchlantiruvchi

ta'siri saponinlar bilan bog'liq bo'lib, kofein ta'siriga duchor bo'lgan hayvonlarda ko'proq namoyon bo'ladi, shu bilan birga kamayadi. 2.Scutellaria baicalensissining asosiy biologik faol moddalari, buning natijasida sedativ ta'sir, aniq antiokidant faollik rivojlanadi va lipidlarning peroksidlanishi ingibe qilinadi (flavonoidlar 10,4% gacha). Gipotenziv, gepatoprotektiv va qon tomirlarini mustahkamlovchi ta'sir flavonoid baykalinni ta'minlaydi. Skutellareinning 2,4% suvli-ishqorli eritmasi strixnin bilan zaharlanganda detoksifikatsiya qiluvchi ta'sir ko'rsatadi .Refleksli qo'zg'aluvchanlikning pasayishi va antikonvulsant ta'sir valerian, passiflora,Polemónium caeruleum preparatlarini qo'llashda qayd etiladi. Eksperimental sharoitda yurak herba Leonuri,Polemónium caeruleumva Lamiaceaeantikonsvulsant ta'siri aniqlandi. Klinik tadkikotlar shuni ko'rsatdiki, epilepsiya uchun herba Leonuri ekstrakti soqchilik oralig'ini oshiradi. Shlemn timer preparatlarining antikonvulsant ta'siri strixninning toksik dozasi berilgan itlarda o'tkazilgan tajribada aniqlangan. Ushbu o'simlikning ildizlaridan 1,2 ml/kg dozada damlamani kiritishda kramplarning to'liq to'xtashi kuzatildi va hayvonlarning o'limi qayd etilmadi .Lamiaceae ma'lumotlarining asosiy farmakologik xususiyati sedativ ta'sirga ega bo'lishiga qaramay, ularning yurak-qon tomir tizimi, ovqat hazm qilish organlari va Ge-patobiliar tizimning holatiga ta'siri katta qiziqish uyg'otadi. Ushbu LAMIACEAE guruhidagi dorilarni qo'llashda yurak-qon tomir tizimining holatini tuzatish Markaziy asab tizimiga birlamchi ta'sir, qo'zg'alishning pasayishi, koronar qon oqimining yaxshilanishi (valerian officinalis, yurak herba Leonuri, Scutellaria baicalensissi) bilan belgilanadi. Uzoq muddatli stress reaksiyasi, arterial gipertenziyaning dastlabki bosqichlarida yurak herba Leonuri, Scutellaria baicalensissi va mast qiluvchi Lamiaceae preparatlaridan foydalanish ko'rsatiladi, ular ham engil gipotenziv ta'sirga ega. Klassik Sedativlar koronar tomirlarning spazmi va yurak urishi bilan kechadigan asab tizimining funksional buzilishlarida samarali bo'lishi mumkin. Herba Leonuri preparatlarining gipotenziv ta'siri adrenolitik xususiyatlarga ega bo'lgan leonurin bilan bog'liq va tajribada vagus asabini kesish yoki atropinni yuborishdan keyin ta'sirni amalga oshiradi. O'simlik flavonoidlarining yig'indisi yurak urish tezligini sekinlashtiradi, qon bosimini pasaytirishga yordam beradi. Herba Leonurining kardiotonik ta'siri nevroz, angina pektorisi, arterial gipertenziya bilan aniq namoyon bo'ladi. Chistets va lagohilus preparatlari qon bosimini pasaytiradi. Chistets damlamasi yurakka ijobiy inotrop ta'sir ko'rsatadi, ritmga ta'sir qilmasdan yurak qisqarishining kuchini oshiradi, koronar tomirlarni kengaytiradi .Scutellaria baicalensissining gipotenziv ta'siri Markaziy asab tizimiga ta'sir qilish, antispazmodik ta'sir, vazomotor markazga ta'sir qilish va blokirovka qilish qobiliyatlari fonida amalga oshiriladi Simpatik asab tizimining ganglionlari. O'simlikdan foydalanganda yurak urishining kuchi oshadi, qisqarish ritmi sekinlashadi . Sedativ ta'sirga ega bo'lgan individual foydalanish ovqat hazm qilish organlarining funksional holatiga ta'sir qiladi. Valerian preparatlari efir moylari tufayli oshqozon-ichak trakti bezlarining sekretsiyasini oshiradi, safro sekretsiyasini oshiradi. Ovqat hazm qilish organlarining silliq mushaklari uchun valerian preparatlarining antispazmodik xususiyatlari izovalerian va valerian kislotalarining mavjudligi bilan bog'liq. Lagoxilus preparatlari antikolinergik ta'sirga ega, oshqozon va ichakning motor funksiyasini rag'batlantiradi. Chistets flavonoidlarining fraksiyalari jigarning funksional holatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, xoleretik, yallig'lanishga qarshi ta'sirga ega. Shlemn timer ekstraktlari gepatoprotektiv ta'sirga ega . Markaziy asab tizimining surunkali funksional buzilishlarida, uyqusizlik, surunkali charchoq sindromida miya yarim korteksidagi inhibitsion jarayonlarining kuchayishi, kelajakda qo'zg'aluvchanlikning pasayishi fonida valerian, herba Leonuri, Scutellaria baicalensissi, passiflora preparatlarini qo'llash, mualliflarning fikriga ko'ra, tonik ta'sirga olib keladi va samaradorlikni oshiradi .Ananaviy tibbiyot ma'lumotlarining klinik qo'llanilishiga murojaat qilib, shuni ta'kidlash mumkinki, ulardan foydalanishning asosiy ko'rsatkichlari Markaziy asab tizimining funksional buzilishlari bo'lib, ular qo'zg'aluvchanlikning oshishi va inhibitiv reaksiyalarning zaiflashishi bilan bog'liq. Valerian officinalis, pion qochish, yurak herba Leonuri ko'pincha vegetativ-sudoz distoni davolash uchun, shuningdek endokrin bezlarning funksional buzilishlari, qalqonsimon bezning giperfunksiyasi uchun simptomatik vosita sifatida tavsiya etiladi . Geriatriyada, Markaziy asab tizimining funksional buzilishlarida involyutsion jarayonlar fonida:

uyqusizlik, qo'zg'aluvchanlikning kuchayishi, sedativ dorilar keng qo'llaniladi, chunki ko'pincha kasallik belgilari stress, psixotravmatik vaziyatlar va uzoq davom etadigan kasalliklardan keyin rivojlanadi. Klinik tadqiqotlar valerianidan foydalanganda uxlab qolish vaqtining qisqarishi va uyqu sifatining yaxshilanishini, klimakterik davrda vegetativ kasalliklarni tuzatishni ko'rsatdi. Scutellaria baicalensis preparatlarining farmakot-rapevtik faolligining keng doirasi Gerontologiyada alohida e'tiborni tortadi: jinsiy inhibitsiyon, sedativ, vazodilatator, antispazmodik, gepatopro-tekter ta'sir. Xalq tabobatida Scutellaria baicalensis "yoshlikni uzaytirishi" mumkinligiga ishonishadi. Keksa yoshdagi aniq neyroprotektiv ta'sir miya qon aylanishini va mikrosirkulyatsiyani yaxshilaydigan LAMIACEAE tomonidan amalga oshiriladi: kichik Periwinkle, ikki qavatli Ginkgo, teshilgan avliyo Ioann wort, Scutellaria baicalensis. Sedativ ta'sirga ega bo'lgan LAMIACEAE guruhidagi kimyoviy tarkibga ko'ra flavonoidlarning yuqori miqdori bo'lgan o'simliklarni ajratish mumkin (dubulg'a- baykalskiy, yurak herba Leonuri, chistets), efir moylari (valerian officinalis, Oregano, limon balzam), estrogenlar (cimicifuga, oddiy hop), saponinlar (ko'k ko'k), alkaloidlar (passiflora incarnat-Naya), turli xil biologik faol moddalarning kombinatsiyasi (avliyo Ioann wort, botqoq kalamus). LAMIACEAE tarkibidagi turli xil biologik faol moddalarning kombinatsiyasi tufayli alohida o'simliklarda sedativ va gipotenziv ta'sirni (dubulg'a, ona suti), sedativ va yallig'lanishga qarshi ta'sirni (pion, avliyo Ioann wort) qayd etish mumkin. Sedativ ta'sirga ega bo'lgan LAMIACEAE guruhidagi kimyoviy tarkibga ko'ra flavonoidlar (Scutellaria baicalensis, yurak herba Leonuri, o'rmon chistets), efir moylari (valerian officinalis, Oregano, limon balzam), estrogenlar (cimicifuga, oddiy hop), saponinlar (ko'k ko'k), alkaloidlar (karnatikadagi passiflora). O'simlik kelib chiqadigan dori-darmonlardan foydalanganda, astenik Postinfeksion sharoitlar fonida asab tizimining buzilishi patogenezining individual xususiyatlarini hisobga olgan holda tanlov qilish mumkin botqoq kalamus, avliyo Ioann wortga afzallik beriladi, shuning uchun tuxumdonlar disfunktsiyasi fonida, premenopozal yoshda va menopauzada siz cimicifugu, hopdan foydalanishingiz mumkin.

XULOSA An'anaviy tibbiyotda nevrologik kasalliklarni davolash dori terapiyasi, jismoniy terapiya va ayrim hollarda jarrohlik kabi turli usullarni o'z ichiga oladi. Biroq, bu sohadagi sezilarli yutuqlarga qaramasdan, nevrologik kasalliklar bemorlar uchun turli oqibatlarga olib kelishi mumkin, shu jumladan tana funksiyalarining vaqtinchalik yoki uzoq muddatli buzilishi. Keyingi tadqiqotlar va terapevtik yondashuvlarni ishlab chiqish davolash samaradorligini oshirishga va bunday kasalliklarga chalingan bemorlar uchun salbiy oqibatlarni kamaytirishga yordam beradi.

Shunday qilib, o'simlik dori vositalaridan foydalanish zamonaviy nevrologiya va farmakologiya uchun shubhasiz qiziqish uyg'otadi. Asab tizimining kasalliklarini o'simlik dori-darmonlari uning imkoniyatlarini haqiqiy baholash asosida qat'iy klinik ko'rsatmalarga muvofiq ishlatilishi kerak. Dorivor o'simliklardan foydalanish asab tizimining funksional kasalliklarini, miya-organik patologiyani, surunkali charchoq sindromini, psixosomatik kasalliklarni davolashda juda samarali. Umr ko'rish davomiyligining oshishi gerontologik muammolarning dolzarbligini, qarilikda ish qobiliyatini saqlab qolishni belgilaydi. Polifenol birikmalarining tarkibi va antioksidant faolligi bilan ajralib turadigan Lamiaceaedan foydalanish keksa odamlarda qon tomir kasalliklarini tuzatishga yordam beradi. An'anaviy tibbiyotda nevrologik kasalliklarni davolash o'ziga xos tashxisga va bemorning ahvolidan og'irligiga bog'liq. Masalan, Parkinson kasalligi miyadagi dopamin darajasini oshirish uchun dori-darmonlarni, shuningdek, muvofiqlashtirishni yaxshilash va mushaklarning ohangini saqlab qolish uchun fizika terapiyasini qo'llashi mumkin. Miya shishi yoki miya tomirlari yetishmovchiligi kabi jiddiyroq holatlarda shishni olib tashlash yoki normal qon oqimini tiklash uchun jarrohlik talab qilinishi mumkin. Davolashning ta'siri dorilarning vaqtinchalik nojo'ya ta'siridan tana faoliyatidagi uzoq muddatli yoki hatto qaytarib bo'lmaydigan o'zgarishlarga qadar bo'lishi mumkin. Masalan, operatsiyadan keyin vosita yoki kognitiv <https://lex.uz/acts/-26013> tiklash uchun reabilitatsiya talab qilinishi mumkin. Shunday qilib, an'anaviy tibbiyotda nevrologik kasalliklarni

davolash yondashuvi va oqibatlari juda individualdir va ko'plab omillarga, jumladan kasallikning turiga, bemorning ahvoriga va mavjud davolash usullariga bog'liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. "O'zbekiston Respublikasi fuqarolarning sog'lig'ini muhofaza qilish asoslari to'g'risida" 2002 yil 1-apreldagi 683-sonli qonuni-<https://lex.uz/acts/-26013>
2. Shang, A.; Huwiler, K.; Nartey, L.; Jüni, P.; Egger, M. (2007). „Placebo-controlled trials of Chinese herbal medicine and conventional medicine comparative study“. *International Journal of Epidemiology*. 36-jild, № 5. 1086–92-bet. doi:10.1093/ije/dym119. PMID 17602184.
3. Siegfried, N. L.; Hughes, G (2012). „Herbal medicine, randomised controlled trials and global core competencies“. *South African Medical Journal*. 102-jild, № 12. 912–3-bet. doi:10.7196/samj.6392. PMID 23498035.
4. Shaw D (2012). „Toxicological risks of Chinese herbs“. *Planta Medica*. 76-jild, № 17. 2012–8-bet. doi:10.1055/s-0030-1250533. PMID 21077025. Manba xatosi: Invalid <ref> tag; name "Shaw-2012" defined multiple times with different content
5. Baykal mintaqasining o'simlik resurslariga asoslangan dorilar / E. V. Petrov, G. V. Chexirova, T. A. Aseeva, S. M. Nikolaev; OTV. tahririda T. P. An-tsupov; ras bilan umumiy va eksperimental biologiya instituti. Novosibirsk: so an nashriyoti, 2008. 94
6. Lesiovskaya E. E., Pastushenkov L. V. fitoterapiya asoslari bilan Farmakoterapiya: darslik. nafaqa. 2-nashr. M.: GEOTARMED, 2003 yil. 593 s.
7. Klinik farmakologiya: an'anaviy Xitoy tibbiyoti. Qarang:: Spbgiu nashriyoti, 2000. 288 s.
8. Nikolaev S. M. Fitofarmakoterapiya va fitofarmokoprolaktika kasalliklari. Ulan-Ude: buryat nashriyoti. davlat un-ta, 2012 yil. 286 s.
9. Safronova E. S., Yuntsev S. V., Belozertsev yu.a. diffuz aksonal travmani davolash uchun ko'p faktorli neyroprotektiv ta'sirga ega antikonvulsanlarni Izlash // Transbaikal davlat universiteti xabarnomasi. 2013. №4 (95). 59-65 betlar.
10. Turova A. D., Sapojnikova E. N. SSSRning dorivor o'simliklari va ulardan foydalanish. 4-nashr. stereotip. M.: Tibbiyot, 1984 Yil. 304 s. il.
11. Stoke V. N. nevrologiyada Farmakoterapiya: prakt. qo'llanma. M.: tibbiy axborot agentligi, 2010 yil. 536 s.
12. Yaremenko K. V. tananing optimal holati va adaptogenlar. Qarang:: ELBI-Spb, 2007 yil. 132 s.
13. Anxiolytic eec of wogonin, a benzodiazepine receptor ligand isolated from *Scutellaria baicalensis* Georgi / K.M. Hui, M.S. Huen, H.Y. Wang, H. Zheng // *Biochem. Pharmacol.* 2002. Vo1. 64. N 9. 1415-1424 yillarda tug'ilgan.
14. Vyu'yua! and analytical characterization of two extracts from *Valeriana officinalis* / C. Circosta, R. De Pasquale, S. Samperi [et al.] // *J. Ethnopharma-co!*. 2007. Vo1. 112, № 2 R. 361-367.
15. Effect of valepotriates (valerian extract) in generalized anxiety disorder: a randomized placebo-controlled pilot study / R. Andreatini, V.A. Sartori, M.L. Seabra [et al.] // *Phytother .Res* — 2002. №16-R 650-654
16. Jellinger K.A. Neuropathological aspects of Alzheimer diseases, Parkinson disease and temporal dementia // *Heunlengener Dis.* — 2000. №5 (3-4). P. 118-121.

17. Memory improvement in isotonic and induced model rats by extracts of *Scutellaria balcalensis* / H. Heo [et al.] // J. Ethnopharmacol. 2009. Vol. 122 №1. P. 102-106.
18. New insight in the neuropharmacological activity of *Humulus lupulus* L. // P Zanoli, M Rivasi, M Zavatti [et al.] // J. Ethnopharmacol. 2005, №1. 102-106-betlar.
19. Occhiuto F. Relaxing effects of *Valeriana officinalis* extracts on isolated human uterine muscle / F. Occhiuto, A. Pino, D. R. Palumbo [et al.] // J. Pharm. Pharmacol. 2009. Vol. 61, №2. 251-256 yillarda tug'ilgan.
20. Sedating effect of *Humulus lupulus* L. extracts / H. Schiller, A Forster, C. Vonhoff [et al.] // Phytomed. 2006. Vol. 13. №8. P. 535-541.